

Becijferen, of niet-becijferen; dat was de vraag

Discussie over wel of geen cijfers of een beoordeling geven, is van alle tijden. Dat blijkt uit dit artikel van Jelle Zondag die voor ons in het verleden dook en daar stuitte op een discussie gevoerd in 1930. Het blijkt dat we al bijna een eeuw worstelen met het fenomeen beoordelen.

TEKST JELLE ZONDAG

▲ *Gymnastiekonderwijzer J. de Jong uit Hilversum*

In augustus 1930 verscheen in *De Lichamelijke Opvoeding* een ontboezeming van gymnastiekonderwijzer J. de Jong uit Hilversum. Na lerarenvergaderingen keerde hij elke keer in ongelukkige stemming huiswaarts. Het toegekende cijfer voor zijn vak had namelijk geen waarde, omdat het bij de overgang van leerlingen niet werd meegeteld. Hij riep collega's op hun ervaringen te delen en samen na te denken over hoe hun vak meer serieus genomen kon worden.

De oproep van De Jong leidde tot een discussie in het vakblad over nut en noodzaak van examinering. Drie vragen stonden hierbij centraal:

Was examinering voor lichamelijke opvoeding gewenst? Indien zo, moest het cijfer dan ook meetellen bij de overgang van leerlingen? En hoe kwam het cijfer voor het vak eigenlijk tot stand?

Examineren of niet-examineren?

De Jong was zelf een voorstander van het examineren van lichamelijke opvoeding. In de twaalf jaar dat hij leraar was, had hij ervaren dat leerlingen graag een goed cijfer voor het vak op hun rapport wilden hebben. Bovendien was examinering een

goede stok achter de deur om minder gewillige leerlingen in beweging te krijgen, beargumenteerde hij. De redactie van *De Lichamelijke Opvoeding* was in een naschrift op het artikel ook duidelijk: de school was een opvoedingsinstituut, de lichamelijke opvoeding was een essentieel onderdeel van de opvoeding, het vak stond daarom op gelijke voet met andere vakken en moest even zo goed worden geëxamineerd. Een visie die in de volgende nummers door de meeste gymnastiekonderwijzers werd onderschreven.

Enkele maanden later verscheen in het vakblad niettemin ook een tegengeluid van H.Th.

Rooswinkel, leraar lichamelijke opvoeding van de 1^e Openbare Handelsschool in Amsterdam. Hij was het niet eens met de meeste van zijn collegae en meende dat er te veel waarde werd gehecht aan het toekennen van cijfers. Leraren lichamelijke opvoeding moesten zich volgens hem juist niet willen spiegelen aan leraren van intellectuele vakken en hun eigen visie ontwikkelen op het belang van examinering. Hij betoogde dat goede leraren helemaal geen cijfers nodig hadden en dat het een teken was van 'pedagogisch begrip en diepte' om een vak niet te examineren.

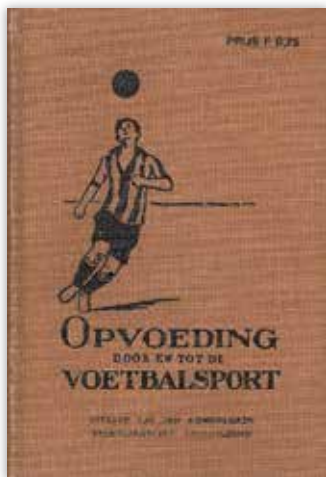
De gezaghebbende L.D.E.J. Kramer had in hetzelfde nummer de voor- en nadelen van examinering op een rijtje gezet. Ja, het geven van cijfers had zeker z'n voordelen, zo concludeerde hij, maar nee, dat mocht nooit het hoofddoel zijn en vervallen in 'examendressuur', zo vatte hij de voorgaande beraadslagingen samen.

Examenvak of niet-examenvak?

Direct verbonden aan de vraag of examinering gewenst was, werd de vraag welk belang er dan aan het cijfer voor lichamelijke opvoeding moest worden gehecht. Hierover bestond onder de leden van de vakvereniging meer discussie. Dat het vak moest worden geëxamineerd, betekende voor sommigen vanzelfsprekend dat het ook moest worden meegewogen bij de overgang van leerlingen. Voor anderen was dat laatste minder evident. De redactie van *De Lichamelijke Opvoeding* was opnieuw duidelijk. De lichamelijke opvoeding was

▼ *Demonstratie basketbal in Nederland (1930), waar H.Th. Rooswinkel ook bij betrokken was*

Jelle Zondag promoveert op 26 mei aan de Radboud Universiteit Nijmegen op een proefschrift over de geschiedenis van sport en lichamelijke opvoeding in Nederland. Een publieksboek, getiteld 'Volkskracht. Sport, lichamelijke opvoeding en de versterking van Nederland, 1880-1940' is voor een introductietarief te bestellen bij Uitgeverij Boom. (info@bua.nl)

Referenties

Voor dit artikel is gegrasdruind in *De Lichamelijke Opvoeding*. Orgaan van de Vereniging van Leeraren en Onderwijzers in de lichamelijke opvoeding in Nederland, 18^e jaargang (1930). Dit tijdschrift is digitaal te raadplegen via Delpher,

[https://www.delpher.nl/nl/tijdschriften/results?query=&page=1&sortfield=date&coll%5B%5D=\(alternative+all+%22lichamelijke+opvoeding+orgaan+vereniging%22\)&coll=ds](https://www.delpher.nl/nl/tijdschriften/results?query=&page=1&sortfield=date&coll%5B%5D=(alternative+all+%22lichamelijke+opvoeding+orgaan+vereniging%22)&coll=ds)

Contact

zondag.jelle@gmail.com

Kernwoorden

geschiedenis, beoordelen

een vak als alle andere vakken en moest dus ook een soortgelijk gewicht als andere vakken krijgen toebedeeld. Als een leerling een onvoldoende had voor gym op zijn eindrapport, dan was zijn opleiding niet voltooid en was hij nog niet gereed voor overgang naar het volgende jaar of om de maatschappij in te gaan, aldus de redactie.

De aanjager van de discussie, J. de Jong, was een vergelijkbaar standpunt toegedaan. Hij had ervaren dat sommige leerlingen zich weinig inspannen voor het vak, omdat het voor de bevordering naar het volgende leerjaar niet meetelde. Dat moest in zijn ogen veranderen door het vak meer gewicht te geven. Hij ging daarbij zelfs nog een stap verder. 'Een eindexamen gymnastiek. Wat zou ik het toejuichen, wat zou ik het heerlijk vinden voor de waardering van ons mooi vak, als het eens zover kwam.'

Andere collega's meenden dat waardering voor het vak niet gelijk moest worden gesteld aan de status als (eind)examenvak. Zij streven voor meer waardering voor lichamelijke opvoeding onder collega's en vreesden dat het propageren van gymnastiek als examenvak de afkeer zou oproepen van andere leraren en schooldirecteuren, die zij juist voor zich probeerden te winnen. Bovendien was het gewogen meetellen van het cijfer voor de overgang volgens hen geenszins een teken van zwakte.

W.P. Chavonnes de Vrugt uit Den Haag verwoordde deze middenpositie subtiel. Hij stelde dat het 'vanzelfsprekend' was dat het cijfer voor lichamelijke opvoeding moest meetellen voor de overgang van leerlingen, maar een onvoldoende moest hen ook weer niet te zwaar worden aangerekend. Het ideaal van 'een gezonde geest in een gezond lichaam' moest volgens hem binnen de grenzen van het bereikbare worden nagestreefd en clementie voor een cijfer maakte dit cijfer niet meteen tot wassen neus.

Hoe te examineren?

Het meest gepassioneerd waren de leraren over de vraag hoe het cijfer voor lichamelijke opvoeding tot stand moest komen. In de discussies brachten zij verschillende benaderingen naar voren.

J. de Jong en de redactie van *De Lichamelijke Opvoeding* zaten ook over deze vraag grotendeels op één lijn. Het cijfer moest tot stand komen op basis van inzet, zo schreef de Hilversumse onderwijzer, en lichtte dat toe op weinig subtiel wijze. 'Bij mij krijgt een kreupele jongen of mank meisjes (ik noem maar enkele voorbeelden) voldoende als zij blijf geven zich ingespannen te hebben. Dat zo'n leerling niet hoog springt of niet kan springen of lopen, is voor de toekenning van een voldoende cijfer voor mij geen bezwaar.'

De redactie volgde het argument van De Jong, maar voegde daaraan toe dat het tonen van inzet niet het einddoel was van het vak, maar slechts een middel. Inspanning,

doorzettingsvermogen en initiatief moesten worden beoordeeld omdat ze een teken waren van iets groter: de vorming van persoonlijkheid. En de vorming van persoonlijkheden, of 'karaktermens', was volgens de redactie het uiteindelijke doel van het vak, en van de opvoeding in algemene zin.

De Haagse onderwijzer De Vrugt en L.D.E.J. Kramer legden de nadruk op een ander aspect. Zij beargumenteerden dat bij een afgewogen cijfer ook de vorderingen van leerlingen moesten worden meegenomen. Kramer werkte dit standpunt uit met de wettelijke regelingen inzake de eindexamens in de hand. Hij stelde vast dat in deze wettelijke kaders was opgenomen dat cijfers niet langer tot stand kwamen op basis van gedrag en inzet, maar op basis van vorderingen in de leerstof. Met betrekking tot de lichamelijke opvoeding werd daarbij wel de kanttekening gemaakt dat de beoordeling van deze vorderingen tot stand kwam 'met inachtneming van de lichamelijke geschiktheid der leerlingen.'

Hij stelde vast dat in deze wettelijke kaders was opgenomen dat cijfers niet langer tot stand kwamen op basis van gedrag en inzet, maar op basis van vorderingen in de leerstof

Niettemin zag Kramer de vorderingen in de leerstof niet als doel op zich. Hij meende evenals de redactie van *De Lichamelijke Opvoeding* dat het bij het beoordelen van het vak voor een belangrijk deel ging om het ontwikkelen van eigenschappen waar leerlingen na hun schoolcarrière iets aan hadden: initiatief, concentratievermogen, reactievermogen, zelfvertrouwen, uithoudingsvermogen, spierkracht en praktische vaardigheid. Om het vormen van persoonlijkheid dus. 'Van deze waarden kan slechts weinig in het leven gemist worden en zij mogen niet achtergesteld worden bij sommige kennis, waarvan de betekenis eindigt buiten de muren van het schoolgebouw.'

Vertrouwen

Met de samenvatting van Kramer kwam de discussie in het vakblad min of meer ten einde. De meeste vakgenoten konden zich wel vinden in het uitgangspunt dat het vooral ging om het voorbereiden en beoordelen van leerlingen op het latere leven in de maatschappij. Het laatste, relativerende woord in de discussie was echter voor Rooswinkel: 'Ik heb voldoende vertrouwen in onze jeugd om aan te nemen dat ze meer waarde zullen hechten aan, en kracht zullen vinden in, de goede sportgedachte, dan in het laatste cijfer op hun rapport.'